

Vankeuslain uudistamistyöryhmän 23. kokous

Ajankohta: to 21.9.2023 klo 9.30-12.00

Paikka: Teams

Osallistujat: Juho Martikainen (pj.), Marko Aittomäki, Annika Finnberg, Heli Tamminen, Johanna Hietapakka, Riitta Kari, Marjatta Kaurala, Anne Kohvakka, Petri Laitinen, Heidi Lokasaari, Jarkko Nieminen, Anna-Liisa Sandvik (siht.), Miia Tolvi, Tomi Tuovinen

Puheenjohtaja kertoi informoineensa uutta oikeusministeriä työryhmän työstä. Ministerin kanssa keskusteltiin siitä, että hallitusohjelmakirjaukset tulevat käsitellyksi työryhmässä.

1. Järjestyssääntö ja päiväjärjestys

Jatkettiin aiemmin aloitettua keskustelua työryhmälle jaetun pykäläluonnoksen pohjalta. Työryhmällä ei ollut kommentoitavaa pykäläluonnokseen. Todettiin, että päiväjärjestykseen kuuluu kellonajat osaston päivittäisille tapahtumille. Muut asiat kuuluvat järjestyssääntöön. Rikosseuraamuslaitoksen (Rise) kannattaisi tehdä mallipäiväjärjestys vankiloille. Päätettiin käsitellä perusteluissa huolellisesti seuraavia keskustelussa esiin tulleita asioita.

Tapaamiset: Tapaamispäivät ja tapaamisen kesto kuuluvat järjestyssääntöön. Päiväjärjestykseen kuuluu osastokohtainen tapaamisen kellonaika. Tapaamisjärjestelyt voidaan merkitä myös kokonaisuutena järjestyssääntöön, esimerkiksi jos tapaamisaikoja kierrätetään siten, että kaikki osastot saavat säännöllisesti aamupäivä- ja iltapäiväaikoja. Avolaitoksissa tapaamisajat ovat usein vakiodut eikä niitä välttämättä tarvitse ilmoittaa päiväjärjestyksessä. Kaikilla osastoilla tulee olla päiväjärjestys, myös matkaselli- ja kurinpito-osastoilla.

Valvotun tapaamisen kesto on yleensä 30-60 minuuttia. Käytäntöjen yhdenmukaisuus tulee tarkastelluksi aiempaa paremmin Risen operatiivisella vastualueella. Valvomattomissa tapaamisissa on päätöksessä voitu ottaa kantaa keston. Tapaajien ja vankien lasten näkökulmasta mahdollisimman pitkä tapaamisaika olisi toivottava, koska matka vankilaan voi olla pitkä. Vankiloiden rakenteelliset eroavaisuudet ja tapaamisten tosiasialliset järjestämismahdollisuudet vaikuttavat asiaan.

Vankilan alueella liikkuminen: Kielletyt liikkuma-alueet sekä tupakointipaikat ovat vankilakohtaisia ja määriteltävä siksi kartalla. Karttoja ei voida järkevästi laittaa järjestyssääntöä ylemmälle tasolle. Kielletyllä alueella liikkumisesta tai tupakoinnista on voitava tarvittaessa määrätä kurinpitorangeistus.

Keskusteltiin muista järjestyssäännön kurinpitouhkaisista asioista seuraavasti.

Ensisijaisesti tulee ohjata asianmukaiseen pukeutumiseen. Järjestyssäännössä ei pystytä kuvailemaan (tyhjentävästi) kiellettyä asiatonta pukeutumista. Asiaan pystytään puuttumaan tarvittaessa suoraan lain nojalla eikä kurinpitouhka ole perusteltu. Sama koskee työturvallisuutta, kun työturvallisuuslain nojalla voidaan tarvittaessa puuttua asiaan. Lisäksi yksittäisten vaatekappaleiden hallussapito voidaan evätä (mm. jengitunnukselliset vaatteet). Asiaa tulisi käsitellä perusteluissa, koska edelleen on erilaisia käsityksiä pukeutumisesta.

Puhelutiedoista valehtelu: Koska puhelutietojen ilmoittamisesta on säädetty, väärin tietojen antamisesta voidaan tarvittaessa antaa kurinpitovangin suoraan lain nojalla. Selvitetään, onko lain tasolla tarpeen tilanteita, joissa toisen vangin puhelintunnusten käyttö on toistuvaa. Järjestyssäännössä voi olla ohjeistus puhelimen käyttöön ilman kurinpitouuhkaa, esimerkiksi kielto käyttää toisen vangin puhelintunnuksia tai kielto luovuttaa niitä toiselle.

Järjestyssäännössä on ollut kurinpitouhkaisia määräyksiä lääkkeiden hallussapidosta. Tuli ilmi, ettei hallussapitosäännöksistä löydy soveltuvaa perustetta, jos vanki jättää ottamatta ja piilottaa talteen lääkärin hänelle määräämiä ja haltuun antamia lääkkeitä myyntiä tai myöhempää väärinkäyttöä varten. On ongelmallista, jos vanki voi pitää hallussaan suuren määrän lääkkeitä, vaikka ne olisivatkin hänelle määrättyjä. Päätettiin täydentää/selventää hallussapitosäännöksiä tältä osin.

Työryhmä keskusteli uudestaan muistiinpanovälineistä tapaamissa esimerkkitapauksen valossa. Lapuilla välitetään viestejä pleksin läpi niin, ettei tämä näy valvontakameroissa. Toisaalta tapaajalla voi olla aito tarve tehdä muistiinpanoja hoitaakseen vangin asioita. Asiaan tulisi voida puuttua muutoin, kuin kieltämällä muistiinpanovälineiden hallussapito. Tilastojen valossa ns. JR-vankien määrä lisääntyy, eikä kyse välttämättä ole enää yksittäistapauksista. Tarvitaan tapa puuttua muistiinpanovälineiden väärinkäyttöön.

Järjestyssäännön koskettamiskiellolla on pyritty estämään aineiden ja esineiden välittäminen matalan pleksin ylitse. Kieltoa ei tarvita, jos koskettaminen voidaan yksittäistapauksessa estää rakenteilla. Asia huomioidaan tapaamistilojen rakenteita koskevista säännöksistä. Kiellosta täytyisi säätää lain tasoisesti, mutta tällainen säännös ei ole mahdollinen CPT:n kannanottojen valossa. CPT:n lähtökohtana on myös, ettei tapaamistiloissa saisi olla rakenteellisia esteitä lainkaan. Työryhmän näkemys on jo nyt kompromissi tähän lähtökohtaan nähden.

Kirjeen lähettäminen toisen vangin välityksellä on kielletty järjestyssäännössä. Tällainen kielto tulisi säätää laissa. Kokouksen jälkeen todettiin, että asiasta säädetään vankeuslain 12 luvun 2 §:n 2 momentissa seuraavasti: Vangin on merkittävä nimensä muulle kuin 3 §:ssä tarkoitetulle valvontaviranomaiselle lähettämäänsä kirjeeseen, muuhun postilähetykseen ja viestiin, jollei hän anna niitä henkilökohtaisesti suoraan vankilan henkilökunnalle. Näin ollen asiasta ei tarvitse mainita järjestyssäännössä.

Lisäksi tapaamisen yhteydessä tuotavia tavaroita koskeva pykäläluonnos pitää tarkistaa sen suhteen, mitä vaatteiden hallussapidosta säädetään (vankeuslain 7 luku).

2. Avolaitossijoitus toistaiseksi (määräaikaisista päätöksistä luopuminen)

Jatkettiin aiemmin aloitettua keskustelua työryhmälle jaetun pykäläluonnoksen pohjalta. Työryhmällä ei ollut kommentoitavaa pykäläluonnokseen. Asetukseen tehtäisiin muutos, jonka mukaan rangaistusajan suunnitelma sisältäisi tiedot mahdollisen avolaitossijoituksen ajankohdasta ja edellytyksistä. Asetuksen perustelut on sovittu laadittavaksi yhdessä Risen kanssa. Esille nousi se, tulisiko rangaistusajan suunnitelman sisältää myös mahdollinen ulkopuoliseen laitokseen sijoittaminen. Asia jäi selvitettäväksi.

3. Hallitusohjelmakirjaus

Petteri Orpon hallitusohjelma edellyttää selvittämään avolaitossijoittamisen edellytyksiä ”sitä, että sijoituspäätöksiä tehtäessä kiinnitetään entistä enemmän huomiota tuomion perusteena olevan rikoksen laatuun ja vangin vaarallisuuteen”. Asia tulee käsitellä HE:n yhteydessä.

Käytiin keskustelu työryhmälle valmistellun esityksen pohjalta. Työryhmä hyväksyi esityksen ja oli yksimielinen siitä, ettei ole perusteltua muuttaa avolaitossijoituksen edellytyksiä. Vankeuslain 4 luvun 8 § sisältää säännöksen siitä, että vankia ei tule sijoittaa suljetumpaan vankilaan tai vankilan osastoon kuin vankilan järjestys ja turvallisuus sekä vankilassa pitämisen varmuus edellyttävät. Sääntely on jo asianmukaisella tasolla. Harkintavaltaa on riittävästi. Keskusteltiin siitä, milloin riskiä voidaan ottaa enemmän tai vähemmän. Tyypillinen tilanne on, että avolaitokseen sijoitettu tekee päihderikkomuksen. Näihin tilanteisiin ei liity juurikaan riskiä vangin vaarallisuudesta. Sen sijaan avolaitoksen edellytykset eivät lähtökohtaisesti täyty JR-vankien tai rikollisvaikuttajavankien kohdalla, joka on aiheellista tuoda perusteluissa esille vahvemmin.

Seuraava kokous tiistaina 10.10. klo 13.00-15.30

- Toimivaltakynnykset
- Puhelun kuuntelu
- Tapaamistilat